

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ: КУРС «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

І. Швець

В умовах реалізації Концепції НУШ особливої уваги набуває формування наскрізних життєвих компетентностей учнів / учениць, що відбувається за допомогою змісту кожної із освітніх галузей. Особливе значення мають інтегровані курси, які безпосередньо пов'язані з життям. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь реалізується в обов'язковому інтегрованому курсі «Здоров'я, безпека та добробут» у 5–9 класах, Безпековий практикум у 5–9 класах, «Етика» і предмети морального спрямування у 5–6 класах [4]. За версією Всесвітнього економічного форуму пріоритетними ключовими навичками 2025 року є: аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання та навчальні стратегії; комплексне вирішення проблем; критичне мислення й аналіз; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерство і соціальний вплив; використання, моніторинг і контроль технологій; проєктування технологій та програмування; стійкість, стресостійкість та гнучкість; аргументованість, вирішення проблем та генерування ідей [3].

Державний стандарт базової середньої освіти декларує формування таких навичок у вигляді наскрізних умінь і ключових компетентностей. У 2020 році нова Європейська рамка Життєвої Компетентності (LifeComp) розглядає особисті, соціальні та навчальні компетентності як набір компетентностей, які можна формувати упродовж життя. Цей набір компетентностей застосовується до всіх сфер людського існування [5].

Формування життєвих компетентностей вимагає переорієнтації з традиційного транслявання знань на створення освітнього середовища, у якому учень / учениця активно взаємодіють з контентом, однокласниками й учителем, застосовують знання в реальних або змодельованих ситуаціях [2]. Отже, йдеться про компетентнісний, особистісно орієнтований та діяльнісний підходи.

Особливістю інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є саме діяльнісний, особистісно орієнтований і компетентнісний підхід, практико орієнтований характер навчання.

Звертаємо увагу, що зміст навчання інтегрованого курсу має подаватись не як окремі теми, а як ситуації, пов'язані із життям, котрі потребують аналізу, обговорення та прийняття рішення.

Такий формат сприяє формуванню в учнів / учениць критичного мислення, навичок співпраці і самоорганізації, емоційного інтелекту.

Пропонуємо приклади застосування діяльнісного підходу (табл. 1).

Таблиця 1

Реалізація діяльнісного підходу

Види діяльності / навчання / роботи	Короткий опис	Мета	Приклади застосування
Навчання в дії	Здобуття знань у практичній діяльності	Формулювання ставлень за допомогою досвіду	Вирішення практичних кейсів, інсценування, колажі тощо
Проектна діяльність	Створення продукту в індивідуальній або груповій роботі	Розвиток відповідальності, презентаційних навичок	Відеопроєкт, соціальна акція, волонтерська акція тощо
Проблемно-орієнтоване навчання	Вирішення реальних або змодельованих проблемних ситуацій	Критичне мислення, пошук рішень	Ситуаційні кейси, інтерактивні методи «Фішбоун», SMART
Тренінги	Спеціальні вправи на розвиток м'яких навичок	Формування емоційного інтелекту, стійкості, впевненості	Інтерактивні методи: «Комплімент», «Я – унікальний», вправи на стресостійкість тощо
Групова робота	Робота в парах, групах над спільним завданням	Командна робота, взаємонавчання	Інтерактивні методи: «Карусель», «Акваріум», «Кластер» тощо
Гейміфікація, гра та моделювання	Ігрове відтворення реальних життєвих ситуацій	Мотивація, уявлення безпечних рішень	Ігри, симуляції, квести, цифрові сервіси
Інтегроване навчання	Поєднання (взаємопроникнення) змісту різних освітніх галузей	Цілісне бачення проблем, системне мислення	Тема курсу: «Здорове харчування» (біологія + математика + здоров'я, безпека і добробут + фізична культура)
Рефлексивні практики	Усвідомлення власного досвіду, почуттів і поведінки	Розвиток самосвідомості, самооцінки	Інтерактивні методи «Плюс – Мінус – Цікаво», щоденник вражень, «Валіза рішень», сенкан, хмара слів

Зовсім не обов'язково перетворювати кожен урок на проєкт або гру (йдеться про технології). Навіть використання такої діяльності бути ефективним.

Одним із ключових підходів у реалізації нового змісту освіти є інтегративний підхід, адже він дозволяє формувати життєві компетентності з огляду на реальну різнопланову ситуацію.

Інтегрувати можна предмети (математика, біологія, здоров'я, безпека та добробут, образотворче мистецтво, інформатика); зміст навчання (об'єднання тем); цінностей (формування якостей, цінностей, ставлень).

Зазначимо, що інтегрований зміст у курсі «Здоров'я, безпека та добробут» простежується в поєднанні:

- біології та медицини (будова тіла, гігієна, здоровий спосіб життя);
- психології та соціальних наук (емоції, відносини, права дитини, безпека в соціумі);
- громадянської освіти (цінності, мораль, відповідальність);
- цифрової грамотності (цифрова безпека, етикет спілкування в мережі Інтернет);
- фізичної культури (рухова активність, самопочуття, відпочинок).

Наведемо приклади інтегрування (табл. 2).

Таблиця 2

Приклади інтегрування

Тема інтегрованого курсу	Предмети, з якими інтегрується тема	Види діяльності
Безпечний практикум «Повітряна тривога. Як діяти?»	Громадянська освіта	Моделювання поведінки під час надзвичайних ситуацій природного або техногенного походження. Симуляційна гра «Евакуація»
Вплив емоцій на здоров'я та прийняття рішень	Біологія, громадянська освіта, інформатика	Створення інфографіки або плакату «Ресурси емоційної підтримки»
Особливості харчування підлітка	Біологія, фізична культура, математика	Розроблення здорового меню з урахуванням тижневої рухової активності
Кібербезпека	Інформатика	Розбір кейсу «Шкідливий контент»

Означене сприяє формуванню ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти.

Для уроків із застосуванням міжпредметних зв'язків (на рівні координації, інтеграції) рекомендуємо знаходити спільне між предметами і темами, використовувати завдання на основі життєвих ситуацій для практичного застосування знань. Варто звертати увагу на потреби, інтереси, вікові особливості учнів.

Через повномасштабне вторгнення рф та необхідність враховувати безпекову ситуацію, спосіб організації освітнього процесу набув певних змін, а саме: гнучкий розклад, організація онлайн-навчання, змішаного формату навчання [1]. Це, своєю чергою, вимагає від учителя вміння адаптуватись, обирати інноваційні підходи, методики, методи, види діяльності / навчання, які відповідають можливостям, запитам учнівства, володіти цифровими технологіями і доцільно їх використовувати, організовувати групову взаємодію. Означене сприяє соціалізації учнівства, опануванню й використанню техніки психологічної рівноваги і стресостійкості. Може стати при нагоді добірка електронних ресурсів, контентом яких педагоги можуть послуговуватися для підготовки уроків інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (табл. 3).

З огляду на вищевикладене, *рекомендуємо* учителям інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»:

- забезпечувати застосування діяльнісного підходу на уроках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» із використанням інтерактивних методів, практико-орієнтованих завдань і кейсів із моделюванням життєвих ситуацій;
- формувати практичні вміння і ставлення, що сприяють збереженню здоров'я, безпеки та добробуту;
- урізноманітнювати підходи до організації та проведення уроків у дистанційному та змішаному форматі відповідно до вимог НУШ із використанням цифрових технологій з метою активізації навчальної діяльності учнів;
- організовувати співпрацю з фахівцями (психологами, працівниками ДСНС, МВС, медичними працівниками) для проведення тематичних занять і виховних заходів.

Таблиця 3

**Добірка електронних ресурсів, що стануть у нагоді
до викладання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»**

Назва 1	Покликання та Q-код 2	Короткий опис 3
Блог методичного об'єднання вчителів основ здоров'я Запорізької області	https://oz-zp.blogspot.com/p/7-9.html 	Сторінки блогу НУШ 5–6 клас та НУШ 7–9 клас містять нормативні документи та методичні матеріали НУШ
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»	https://is.gd/ocxHD8 	Матеріали для використання в роботі під час воєнних дій (Психологічні хвилинки, опитувальники, «Ресурсна скриня від Світлани Ройз, телеграм-канал «Підтримай дитину» тощо)
Науково-методичний дайджест «Освіта на здоров'я» випуск № 5 «БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: знати, діяти, навчати»	https://irinashvets.netboard.me/i825dgecqss7hww/?tab=944784 	Дайджест містить актуальну інформацію стосовно безпечного середовища: законодавство у сфері безпеки. Алгоритми дій (алфавіт безпеки від ГУ ДСНС у навчальних відео, порядок дій щодо різних видів НС, інфографіку стосовно дій під час сигналу «Повітряна тривога», відеоурок із інформаційної безпеки та психологічної підтримки). Матеріали для роботи з учнями, добірка навчальних відео та мультфільмів
Canva	https://www.canva.com/ 	Платформа графічного дизайну для створення презентацій, відео, інтерактивних фото, коміксів тощо

Закінчення табл. 3

1	2	3
Genially	https://app.genially.com/ 	Універсальний сервіс для створення всіх видів дидактичних ресурсів, ігор, презентацій, карт, інтерактивних зображень
Kahoot	https://kahoot.com/ 	Ігрова навчальна платформа, яка дозволяє створювати вікторини, тести тощо як у реальному часі, так і у відкладеному форматі
Napkin.ai	https://www.napkin.ai/ 	Інструмент штучного інтелекту, що дозволяє швидко візуалізувати текст
Tldraw	https://www.tldraw.com/ 	Інтерактивна безкоштовна онлайн-дошка, яка надає можливість працювати з будь-якого пристрою без реєстрації; має широкий спектр можливостей: написання, малювання, вставляння фото, відео, gif; об'єднання у групи за допомогою сторінок
Wordwall	https://wordwall.net/ 	Інтерактивний навчальний застосунок, який допомагає створювати інтерактивні вправи або використовувати вже готові, розроблені колегами-педагогами

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. *Державна служба якості освіти України*. URL: <https://surl.li/qfymnh> (дата звернення: 03.06.2025).
2. Більше ніж гра: діяльнісний підхід в Новій українській школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/85081/> (дата звернення: 03.06.2025).
3. Пасічник О. Навички майбутнього: що розвивати в сучасних учнях. URL: <https://osvita.ua/school/reform/77179/> (дата звернення: 03.06.2025).
4. Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : наказ МОН України від 09.08.2024 № 1120. URL: <https://surl.li/qujrmr> (дата звернення: 03.06.2025).
5. Life Comp: Європейська рамка для особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності. URL: <https://surl.li/wljxxj> (дата звернення: 03.06.2025).

Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти